

Низка науковців стверджують, що у хлопців, котрі зростають в сім'ї без батька, як правило, спостерігається сповільнене становлення чоловічих якостей: їм притаманний низький рівень агресивності та схильність до залежності від оточуючих. Особливої уваги в межах зазначеної тематики заслуговує думка Ф. Парсонса, згідно з якою батько допомагає сину подолати залежність від матері, яка виникає в ранньому дитинстві [1]. Дослідниця К. Кларк-Стюарт виявила, що вплив матері на дитину переважно реалізується безпосередньо; батько ж часто впливає опосередковано через матір. Чоловіки зазвичай більшою мірою контролюють синів, а жінки – доньок [1].

Отже, узагальнюючі вищевикладене, можна зробити висновок, що процес виховання дитини має певну зумовленість гендерними особливостями батьків. Важливим для гармонійного розвитку дитини виступає можливість взаємодії як з батьком, так і з матір'ю, починаючи з моменту народження. Оскільки виховання дитини є достатньо складним процесом, який потребує чимало зусиль, як з боку матері, так і з боку батька, важливою умовою виступає дотримання батьками єдиних принципів та поглядів стосовно дитячо-батьківських стосунків та стилю батьківського виховання, враховуючи вікові та індивідуально-психологічні особливості власної дитини.

Література

1. Ильин Е. П. Дифференциальная психология мужчины и женщины. СПб.: Питер, 2003. 544 с.: ил. (Серия «Мастера психологии»).
2. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений. СПб.: Питер, 2009. 576 с.: ил. (Серия «Мастера психологии»).
3. Шнейдер Л. Б. Семья: оглядываясь вперёд. СПб.: Питер, 2013. 368 с.: ил. (Серия «Мастера психологии»).

УДК 316.624-055.2(043.2)

ЖІНОЧІ ДЕВІАЦІЇ: ВАРІАНТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

А. І. Коломісць, В. А. Оверчук

У полі наукових дискусій щодо девіантної поведінки, особливе місце займають дослідження проявів соціальної поведінки. Постійні суспільні зміни примушують людей відшукувати різні шляхи та способи адаптації до них. За умов неможливості реалізувати свої потреби чи інтереси у нормативний спосіб, значна частина людей вдається до конструювання хитрих і гнучких технологій досягнення своїх цілей та прагнень.

Безпосередньо девіантна поведінка досліджується в багатьох теоріях. Когорта відомих вітчизняних соціологів, зокрема Є. Змановська, Н. Комарова, І. Пеша відзначають необхідність проведення системних і спеціальних заходів на різних рівнях суспільної організації: загальнодержавному, правовому, громадському, економічному, медико-санітарному, педагогічному, соціально-психологічному. При розгляді девіантної поведінки треба звернути увагу на роботи Ч. Бернарда, М. Бламберга, М. Вебера, Р. Лайкерта, А. Маслоу, Н. Дж. Смелзера, Х. Хекхаузена, у яких аналізується поведінка людей у різних сферах життєдіяльності.

Проблема девіантної поведінки завжди привертала увагу вчених. Різні види відхиленої поведінки розглядали й оцінювали біологи, медики, психологи, соціологи, юристи, філософи. Девіантна поведінка (від англ. Deviation – відхилення) – здійснення вчинків, які суперечать нормам соціальної поведінки в тому чи іншому співтоваристві. Наприклад, злочинність, пияцтво і наркотизм, а також самогубства, проституція. Призводить до ізоляції, лікування, виправлення чи покарання порушника.

Під соціалізацією традиційно розуміють засвоєння індивідом ціннісних установок та норм поведінки соціальної групи, до якої він належить, та суспільства в цілому. Результатом соціалізації, у певному сенсі, стає соціально адаптована людина, що вибудовує власну поведінку відповідно до загально визнаних та суспільно схвалених норм.

Виділення окремих видів відхильної поведінки та їх систематизація за схожими ознаками є умовними, хоча й виправданими з метою наукового аналізу. У реальному житті окремі форми нерідко поєднуються або перетинаються, а кожен конкретний випадок відхильної поведінки виявляється індивідуально забарвленим і неповторним.

Оскільки у жодному суспільстві неможливо провести лінію й просто розділити всіх на тих, хто відхиляється від норм, і тих, хто їм підкоряється, тому і ми не будемо чітко окреслювати групи в межах жіночої. Розглянемо усіх жінок як велику соціальну групу, що має специфічні соціальні й психологічні риси, наявність яких визначається віковими, рольовими та іншими особливостями. До основних типів девіантної поведінки в сучасних умовах можна віднести алкоголізм, тютюнопаління, наркоманію, суїцид, проституцію тощо. Кожний тип жіночої девіантної поведінки має свою специфіку.

Особливість пияцтва та алкоголізму як девіантної поведінки в тому, що ці явища виступають як каталізатор, що сприяє прояву інших видів соціальних відхилень: злочинності, адміністративних правопорушень, самогубств, аморального поводження й ін. Виділимо основні ознаки жіночого алкоголізму [2]:

- зростання кількості жінок, хворих на алкоголізм;
- відносна швидкість, порівняно з чоловіками, темпів зростання алкогольної залежності й великі труднощі, пов'язані з лікуванням;
- причини жіночого алкоголізму: самотність, особиста неупорядкованість, схильність до імітації та індукції,
- прийняття чоловічих форм поведінки, клімактеричні розлади, сексуальні дисгармонії).

Розглянемо ще один вид жіночої девіантної поведінки. Проституція – це форма девіантної поведінки, яка проявляється в безладних, знеособлених, позашлюбних статевих стосунках, здійснених за плату. Розрізняють чоловічу (жиголо) і жіночу (повія) проституцію; дорослу і дитячу проституцію. Найбільш вивченою є жіноча проституція. При цьому суб'єкт (жінка) стає товаром, а її тіло - об'єктом купівлі-продажу. Таку поведінку жінок за класифікацією О. В. Змановської віднесемо до девіантної (відхильної).

Також, останнім часом однією з соціальних проблем сучасності є юне материнство. Особливість цієї проблеми полягає у тому, що одночасно мова йде про здоров'я, життя, долю як дітей і тих жінок, для яких материнство стає чинником багатьох ризиків. Саме молоді матері – одна з найуразливіших в економічному, соціальному, психологічному, педагогічному аспектах соціальнопсихологічна підгрупа. Поведінку цієї групи можна віднести до маргінальної.

Варто розрізняти різні типи жіночої поведінки. О. В. Змановська сформулювала відмінні риси різних поведінкових феноменів [1]. Розглянемо основні варіанти соціальної поведінки, які притаманні жінкам:

1. Нормативна поведінка («стандартна») – відповідає соціальним нормам, характерна для більшості людей, викликає схвалення оточення і призводить до нормальної адаптації. У цілому вона є адекватною ситуації, продуктивною, хоча може бути позбавленою індивідуальності.

2. Маргінальна (межова) поведінка – знаходиться на крайній межі соціальних норм, розмиває і розширює межі норм, викликає напруження у людей довкола.

3. Нестандартна («ненормативна») поведінка – виходить за рамки прийнятих у конкретному суспільстві в конкретний час норм, властива меншій кількості людей. Виявляється в двох основних формах:

– креативна (творча) поведінка – реалізує нові ідеї, є самобутньою, продуктивною, прогресивною, може призводити до зміни самих норм, у ряді випадків викликає спротив оточення;

– девіантна (відхильна) поведінка – непродуктивна, деструктивна чи автодеструктивна, викликає несхвалення оточення й соціальну дезадаптацію.

4. Патологічна поведінка – відхиляється від медичних норм, проявляється у формі конкретних симптомів, знижує продуктивність і працездатність особистості, викликає співчуття або страх оточення. У ряді випадків патологічна поведінка є неадекватною ситуації, некритичною і супроводжується соціальною дезадаптацією.

Отже, девіантна жіноча поведінка, що розуміється як порушення соціальних норм, придбала в останні роки масовий характер і поставила цю проблему в центр уваги соціологів, соціальних психологів, медиків, працівників правоохоронних органів. У соціумі пропагуються асоціальні форми поведінки, а низькі можливості критичного оцінювання реальності впливають на формування особистісних установок та адекватних поведінкових моделей. Розглянувши декілька форм девіантної жіночої поведінки (алкоголізм, тютюнопаління, наркоманія, суїцид, проституція, юне материнство), можна зробити висновок, що кожна з цих форм так чи інакше залежить від психологічного стану індивіда, взаємовідносин з навколишнім його оточенням, а також від його освіти, соціального стану в суспільстві, від певного роду заняття, від його фінансових потреб і т. д. Також кожен жіночу девіацію можна віднести до певного виду поведінки.

Література

1. Змановская Е. В. Девиантология: (Психология отклоняющего поведения): учебн. Пособие для студ. Высш. Учебн. Заведений. 4-е изд. М.: Издательский центр «Академия», 2007. 288 с.
2. Хорни К. Женская психология / Пер. с англ. СПб.: Вост.-Евр. ин-т психоанализа, 1993. 224 с.

УДК 159.9:316.346.2

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОК У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

О. В. Кузнєцова, Ю. В. Кушнір

У структурі будь-якого суспільства є дві соціальні категорії до яких відносять чоловіків і жінок, а також ціннісні, спрощені уявлення, тобто стереотипи про те, якими мають бути чоловік і жінка, які соціальні статуси займати і які соціальні ролі виконувати. Гендерні стереотипи як частина соціальних уявлень знаходяться в центрі уваги вчених різних спеціальностей, оскільки функції, які вони виконують, мають значення для процесу гендерної соціалізації молодого покоління і професійної самореалізації особистості.

Проблема участі жінок у політичному житті України є темою численних наукових дискусій, конференцій, досліджень [2]. Розробленням цієї проблематики займалися, зокрема, Н. Аніщук, Т. Василевська, Т. Власова, І. Ворчакова, І. Головащенко, Н. Грицяк, І. Жеребкіна, О. Іващенко, Т. Коломоець, Л. Кормич, І. Лєскіна, М. Линовицька, Л. Лисенко, А. Лясота, Т. Марценюк, Л. Морозко, Е. Плісовська, Г. Саєнко, Е. Скіба, Л. Ставицька, Г. Ткаченко, В. Шконда та ін. Окремим аспектам правового регулювання праці жінок, приділяли увагу такі фахівці в галузі трудового права, як О. Абрамова, І. Вєтухова, Г. Капліна, Л. Лазор, Г. Севастьянова, С. Поленіна, В. Толкунова, І. Шамшина, Н. Шептуліна та ін.

На думку Н. Грицяк [3], гендерна рівність – це ідеологічний компонент державної політики та державного управління, що має чотири виміри, які покладено в основу напрямів розвитку державної гендерної політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Перший вимір гендерної рівності – це права людини як універсальний стандарт політичних, громадянських, економічних, соціальних і культурних прав та свобод для жінок і чоловіків. Другий вимір гендерної рівності – це права людини як права жінок. Третій вимір –